

197 . Târgu Mureș | Punct: Cetate | Anul: 2005

Anul: 2005

Cod RAN: 114328.03

Perioade: Preistorie, Antichitate, Evul Mediu, Perioada modernă

Epoci: Neolitic, Eneolitic, Epoca bronzului timpuriu, Epoca bronzului, Hallstatt, Epoca romană timpurie, Epoca migrațiilor, Epoca medievală timpurie, Epoca medievală timpurie, Evul Mediu, Perioada modernă

Tipuri sit: locuire, amenajare/construcție

Categorii sit: Apărare (construcții defensive), Religios, ritual și funerar, Neatribuit

Autori: Adrian Andrei Rusu, Zoltán Soós

Instituții: Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca, Muzeul Județean Mureș

Raport

Structurile identificate în zona turnului porții aparțin unor succesiuni de construcții și au fost remarcate patru faze. Prima fază, care era o fundație de piatră, se datează în sec. XV și probabil făcea parte din sistemul de fortificare a mănăstirii franciscane. A doua structură, care se leagă de turnul porții construit în sec. XVII, este o fundație situată în partea sudică a turnului și reprezintă baza casei scărilor. A treia construcție este adosată turnului porții și casei scărilor și avea rol de depozit.

În sectorul B lângă bastionul Dogarilor am identificat fundația unei case și pivnița acesteia. Fundația casei este construită într-un stil destul de răspândit în mediul urban transilvan din sec. XVI-XVII - fundație pe stâlpi. Structura este prima de acest gen descoperită în cetatea Târgu Mureș și în oraș, dar extinderea cercetărilor poate dezvălui mai multe structuri similare. Casa a fost demolată în sec. XVIII, după instalarea armatei austriece.

În zona mănăstirii franciscane cercetările din 2005 s-au bazat pe rezultatul cercetărilor din 2004, când în C6 și C7 am identificat deambulatoriul aripii nordice a mănăstirii. În cele patru casete deschise am descoperit nu numai fundațiile clădirii care se leagă de deambulator, ci am reușit să identificăm și rolul spațiului. În C10, 11 și 12 am identificat un spațiu având lungimea de 14 m și lățimea de 7 m. În mijlocul sălii era un pilastru care susținea două arcade peste care erau așezate grinzile tavanului. De fapt aceasta era refectoriul sau sala de mese. În C13 am identificat un pavaj de piatră din sec. XV, iar sub acest pavaj am descoperit urmele unei clădiri din sec. XIV, deci din prima fază de construcție a mănăstirii.

Săpăturile arheologice din cetate, conform contractelor nr.165/2005 și 189/2005 au vizat partea sud-estică a cetății, zona de lângă turnul porții și zona bisericii reformate, fosta mănăstire franciscană.

Despărțim zona mănăstirii franciscane de restul săpăturilor. În prima parte a raportului prezentăm cercetările cu caracter de descărcare, anume zona bastionului porții (care se leagă de fortificația mănăstirii franciscane) și zona sud-estică a cetății, de lângă bastionul Dogarilor.

Menționăm că pentru complexitatea și mărimea sitului arheologic din cetate am fost nevoiți să separăm zona sud-estică a cetății, denumind-o sectorul B. Zona este situată între bastionul Dogarilor, zidul sudic al cetății pe latura sudică până la grajdul militar de sec. XVIII, aceasta fiind partea vestică a sectorului. Pe partea nordică, limita sectorului este clădirea manutanței, iar pe partea estică, zidul estic a cetății.

Conform împărțirii sectorului am început o nouă numerotare a casetelor adăugând în față litera B, însemnând sectorul B. În acest sector am săpat pe linia conductei de apă, executată fără avize de către primăria municipiului Târgu Mureș. Am avut două casete:

- BC1, 3,5 x 4 m la cca. 8 m de zidul sudic a cetății de sec. XVII.
- BC2, 3,5 x 4 m la N BC1 în continuarea acestuia, între casete am lăsat un profil de 1 m.

A doua zonă cu caracter de descărcare a fost zona turnului porții, unde s-au efectuat fără avize conducte de gaz metan și apă. Aici am continuat numerotarea din anii anteriori după cum urmează:

- S19, având dimensiunile de 6 x 2,5 m perpendicular pe zidul vestic al cetății, pe latura sudică a bastionului porții, orientat E-V, lăsând un profil de 0,20 m între turn și secțiune, care a fost desfăcut mai târziu.

- S20, situat la N de S19, perpendicular pe aceasta, orientat N-S la 3,5 m N de S19, având dimensiunile de 4 x 1,5 m.

- S21, paralel cu S19, lăsând un martor de 0,5 m între S19 și S21, având dimensiunile de 4 x 2,5 m, perpendicular pe fațada estică a bastionului porții, în fața intrării în fosta cameră a gărzii.

- S22, paralel cu S19, pe partea sudică a acestuia, lăsând un martor de 0,5 m între cele două secțiuni, având dimensiunile de 4,5 x 2,5 m, orientat E-V.

Secțiunile și casetele din cadrul săpăturilor sistematice:

- C10, (casetă) lângă clădirea magaziei moderne având dimensiunile de 5 x 5 m.

- C11, la 1 m E de C10 în vecinătatea acestuia, având dimensiunile 6 x 5 m.

- C12, situat la 1 m E (profil) de C11, având dimensiunile de 5 x 5 m.

- C13, situat la 1 m V de C10, având dimensiunile de 5 x 6 m.

Pentru documentarea materialului excavat am folosit fișe, care conțineau datele importante despre locul și stratul unde a fost găsit materialul, pentru obiectele mai importante am făcut fișe separate. Toate secțiunile au fost desenate, fotografiate și incluse pe planul de ridicare topografică în sistem Stereo 70.

Zona Turnului de Poartă

Cercetarea a vizat identificarea nivelului de călcare din sec. XVII, deoarece podeaua camerei gărzilor aflată la parter era cu cca. 0,40 m mai jos decât nivelul actual de călcare din afara camerei. Al doilea scop era identificarea construcției de lângă turnul porții, care încă se vedea pe gravurile din 1827, dar între timp a fost demolată.

Descriere stratigrafică:

S19. Orientat E-V, având dimensiunile de 6 x 2,5 m a fost deschis pe latura sudică a turnului porții. Nivelul superior era format de un strat de umplutură din sec. XX gros de cca. 0,50 m. În acest strat la o adâncime de 0,20 m au apărut mai multe ziduri orientate N-S, cele aflate pe partea estică a secțiunii fiind paralele iar zidul din partea vestică a secțiunii în formă de L aparent făcea parte dintr-o altă structură. Nivelele dintre ziduri erau răvășite deoarece în jurul anilor 70 s-a instalat un paratrăznet lângă turn.

Totuși în câteva zone s-a păstrat stratificarea ceea ce ne-a permis o datare aproximativă a construcțiilor. Sub nivelul superior de umplutură groasă de 0,50 m, menționat mai sus, se afla un alt strat de umplutură din sec. XIX, care era un strat de culoare brună cu multe bucăți de piatră, cărămidă și mortar. Stratul se afla la o adâncime de cca. -0,80 m sub nivelul actual a drumului din cetate și avea o grosime de cca. 0,30 m. Sub aceasta se afla un strat având grosimea de cca. 0,20 m, de culoare brună cu bucăți de cărămidă și mortar care data din timpul construcției zidurilor, conținând o cantitate mică de material arheologic. Sub acest strat la o adâncime de cca. 1,10 m s-a început solul viu, brun lutos. Solul viu era la adâncime mai la întâlnirea dintre fundația actuală a turnului porții și a zidului de incintă.

S20. Orientat N-S, având dimensiunile de 4 x 1,5 m, a fost deschis perpendicular pe S19 la o distanță de 3,5 m de acesta, și se extindea aproximativ de la mijlocul drumului de acces în cetate până la ușa camerei gărzilor. Aici am identificat următoarele straturi:

- primul strat era format din patul nisipos al drumului actual confecționat din piatră cubică, având o grosime de 0,10 m.

- al doilea strat gros de cca. 0,50 m era un strat de umplutură care conținea fragmente de cărămidă, piatră, mortar având o culoare brun deschis. Lângă zidul turnului porții, sub acest nivel, se afla o lentilă cu

pietricele și nisip, groasă de cca. 0,10 m, iar sub aceasta se afla o lentilă de pământ compactă, cu pigment de cărămidă, groasă de cca. 0,12 m. Aceste lentile aflate la colțul interior al turnului lângă calea de acces în cetate de fapt erau umplutura în jurul pietrei care era așezată la colțul interior pentru a-l proteja pe acesta de roțile carelor. Lângă aceste lentile am identificat și piatra respectivă.

- al treilea strat avea o grosime de cca. 0,05 m, era la adâncimea de 0,70 m și era format din pietriș compactat. Aceasta era nivelul drumului din sec. XVII.

- al patrulea strat gros de 0,30 m avea culoarea brun-deschis, fără material arheologic.

- al cincelea strat era solul viu, care se afla la o adâncime de 1,05 m.

- în partea nordică a secțiunii am identificat un șanț modern având lățimea de 0,50 m și adâncimea de 1,25 m, aceasta fiind al șaselea element stratigrafic.

S21. Orientat E-V, având dimensiunile de 4 x 2,5 m, aflat între S19 (paralel cu acesta) și S20 lăsând un martor de 0,50 m între S21 și celelalte două secțiuni. În partea nordică a secțiunii am urmărit zidurile din S19 care au luat o cotitură de 90 grade închizând spațiul dintre ziduri:

- primul nivel de umplură având grosimea de cca. 0,25 m, avea o culoare de brun deschis, și conținea bucăți de cărămidă, piatră, și ceramică de sec. XVIII-XIX.

- al doilea strat era format dintr-o lentilă de mortar groasă de 0,03 m care se extindea pe aproape toată suprafața secțiunii.

- al treilea nivel avea grosimea de cca. 0,55 m, fiind o umplură modernă de culoare brună și conținea pigmenti de mortar cu bucăți de cărămidă.

- al patrulea nivel aflat la o adâncime de cca. 0,80 m, avea grosimea de cca. 0,05 m, era un strat compact de pietriș, adică drumul sau nivelul de călcare din sec. XVII.

Lângă zidul turnului am verificat adâncimea acestuia, care se afla la -1,80 m față de nivelul actual de călcare.

Sub nivelul drumului de sec. XVII se aflau trei straturi sterile de lut, stratul superior de lut având grosimea de 0,30 m avea culoarea maro, al doilea strat gros de 0,40 m avea culoarea de ocru, iar al treilea strat era format din lut galben.

S22. Orientat E-V, având dimensiunile de 4,5 x 2,5 m, paralel cu S19, aflat pe partea sudică a acesteia, având un martor de 0,50 m între ele:

- primul strat avea grosimea de 0,10 m fiind nivelul de călcare actual, format din pământ negru.

- al doilea strat, gros de 0,25 m, era o umplură de sec. XX având culoarea maro cu bucăți de cărămidă.

- al treilea nivel era la o adâncime de 0,35 m, avea grosimea de cca. 0,10 m. La mijlocul profilului sudic, începând de la acest strat am identificat o lentilă lutoasă nisipoasă, având lățimea de 1,55 și înălțimea de 0,60 m.

- al patrulea nivel avea grosimea de 0,58 m, era de culoare maro cu bucăți de pietriș și cărămidă.

- al cincelea strat era la o adâncime de cca. 1,05 m, era de culoare brun închis, fără material arheologic.

În caroul patru al secțiunii am identificat un șanț umplut cu lut la adâncimea de 1,15 m, având lățimea de 0,40 m și înălțimea de 0,60 m. Nu am reușit să identificăm rolul șanțului, însă am identificat urmele lui și în S19. Probabil era un șanț de fundație abandonat și umplut.

Structurile identificate în zona turnului porții aparțin unor succesiuni de construcții. În cele patru secțiuni am identificat mai multe ziduri, dintre care cinci ziduri de cărămidă și un zid de piatră. Zidul de piatră avea grosimea de 0,70 m, era cea mai timpurie construcție și l-am denumit Z1. Pornea din S22, și închidea un spațiu patrulater, Peste tot construcțiile de cărămidă erau suprapuse, ori acestea tăiau zidul de piatră. Interesantă era relația acestuia cu fundația zidului de incintă, cu care s-a întâlnit la contrafortul care susținea coridorul pentru defensivă. Fundația contrafortului este mai masivă și direcția zidului Z1 este ușor diferită. Așa se pare că cele două construcții, eventual temporar, au funcționat una lângă cealaltă, dar

probabil odată cu construcția zidului de incintă de sec. XVII s-a demolat construcția susținută de fundația Z1. Acest lucru se vede mult mai clar la întâlnirea dintre Z1 și fundația turnului de poartă. Lângă fundația turnului se poate observa că groapa de fundație era săpată lângă Z1 în lutul galben, dar la reumplerea șanțului odată cu zidirea fundației turnului de sec. XVII a ajuns lut galben între cele două ziduri, iar sub Z1 este sol negru deci această construcție nu a atins lutul galben. De aici putem concluda că Z1 este anterior turnului porții de sec. XVII care a fost terminat în 1613. S-ar putea ca fundația de piatră să fi aparținut fortificațiilor din jurul mănăstirii din sec. XV.

Al doilea zid identificat (Z2) este din cărămidă, are lățimea de 0,80 m dar tehnica de construcție este destul de rudimentară lăsând spații relativ mari între cărămizi. Zidul se află lângă turnul porții și închide o zonă relativ mică, cca. 2 m². Construcția putea să fie numai fundația unui structurii relativ mici, cum ar fi fundația unui turn de scară. Z2 este adosat clar atât zidului de incintă, cât și a zidului turnului porții, deci este o construcție ulterioară. După stratigrafie s-a construit cândva în sec. XVII dar nu cunoaștem exact când s-a demolat. Nu putem defini relația dintre Z2 și restul zidurilor descoperite deoarece nu este în contact cu acestea.

A treia construcție care include patru ziduri de cărămidă, în continuare Z3, Z4, Z5 și Z6, pare să fie ultima din cele descoperite. Aparent Z1 era deja demolat sau în curs de demolare la construcția turnului porții, iar fundația pentru scări probabil exista când s-a trecut la construcția edificiului de formă patrulateră. Z3 și Z6 sunt paralele și perpendiculare pe zidul de incintă a cetății, având o distanță de cca. 4 m între ele. Z3 și Z6 sunt legate pe latura estică de Z4 iar paralel cu aceasta la o distanță de 1,10 m se află Z5, așadar cele patru ziduri închid un spațiu rectangular. Este de notat că Z2 nu era deranjat de această construcție deci se poate presupune că cele două construcții au conviețuit, adică scara a fost înglobată în construcția formată din cele patru ziduri. După gravura din 1827 aceasta era un turn patrulater adosat turnului de poartă și pe lângă scară care asigura urcarea la etajele turnului porții avea încăperi mai mici pentru gărzi și pentru depozitarea armelor. Construcția datează din a doua jumătate a sec. XVII și a fost demolat cândva în sec. XIX din motive necunoscute. Probabil fiind o construcție adosată zidului de incintă cu timpul s-a deteriorat structura acestuia, devenind mai instabilă, și s-a hotărât demolarea acestuia.

Un ultim element structural descoperit la turnul porții era piatra de protecție de la colțul interior al acestuia. Piatra era șlefuită pe partea unde era adosată zidului și proteja colțul turnului de roțile carelor, structură întâlnită începând de la arhitectura gotică până la sec. XIX. Piatra dislocată s-a reasezat la locul ei, iar nivelul de călcare din fața camerei gărzilor a fost coborât cu aproximativ 0,70 m adică la nivelul de sec. XVII.

Zona sector B, Bastionul Dogarilor

Sectorul B este zona sud-estică a cetății, delimitat de către grajdul de sec. XVIII, clădirea manutanței și bastionul Dogarilor.

- BC1, 3,5 x 4 m la cca. 8 m de zidul sudic a cetății de sec. XVII, orientată N-S.
- BC2, 3,5 x 4 m la N de BC1 în continuarea acestuia, între casete am lăsat un profil de 1 m, orientat N-S.

Descrierea stratigrafică:

BC1. Stratul superior era reprezentat de un strat de pietriș (nivel de călcare) de 0,2-0,3 m. Sub acesta se găsea o umplutură modernă cu fragmente de cărămidă având grosimea de 0,4 m. Sub umplutură în c. 3,5/BCD am identificat un strat de călcare-nivelare gălbui lutos cu grosimea de 0,1-0,3 m. Sub nivelul de călcare era un strat de arsură de 0,1-0,2 m consistentă, urmat de un strat cenușiu deschis până la adâncimea de 1,15 m cu material ceramic medieval. În c. 3-3,5/C la -1,10 m am identificat o vatră medievală de formă rotundă cu dimensiunile de 1/1,1m. Între -1,15 m și -1,75 m era stratul de culoare cenușiu închis ușor pigmentat cu bucățele de chirpici, cu material ceramic din epoca medievală, migrații și romană. În colțul sud-estic al casetei aceste 3 straturi erau tăiate de groapa medievală/modernă G3 adâncă de 0,7 m, dedesubt având groapa G4 cu material ceramic din epoca migrațiilor și romană, care tăia stratul de culoare cenușiu închis până la -1,3 m. Între -1,75 m și -2,60 m am identificat un strat brun-deschis cu material ceramic sporadic aparținând epocii bronzului. În acest strat am identificat la -2,10 m o podea cu grosimea de 0,2-0,3

m. Stratul din epoca bronzului era urmat de un strat galben-lutos cu material ceramic abundent aparținând culturii Criș până la adâncimea de 2,80 m. Straturile mai erau deranjate în profilul vestic în c. 2-3-3,5/D de groapa modernă G1 până la adâncimea de 1,40 m, respectiv în profilul nordic în c. 1/ABC de groapa G2 ajungând la – 2,30 m. În partea estică a casetei, groapa G5 cu material ceramic roman ajungea până la nivelul culturii Criș. În profilul nordic am identificat fundația unei clădiri din sec. XVII-lea la adâncimea de 2,14 m.

BC2. Primul strat era reprezentat de un strat de pietriș gros de 0,1 m. În profilul sudic și vestic am identificat zidurile unei clădiri din cărămidă din sec. al XVII-lea, a cărei fundație a fost sesizată în profilul nordic al C1.

Stratigrafia profilului nordic al casetei consta de fapt din umpluturi succesive. Sub stratul de pietriș se găsea un strat cenușiu gros de 0,4 m cu pigmenți de cărămidă, urmat de un strat brun cu pigmenți și bucăți de cărămidă gros de 0,6 m. Sub acestea am identificat un strat negricios ars, cu bucăți de cărbune cu grosimea de 0,5 m, întretăiat de un strat lutos negricios de 0,1 m, urmat de un strat brun cu molozi de cărămidă până la –1,95 m, care conținea lentile de culoare galben lutos, roșie cu molozi de cărămidă și cenușiu cu fragmente de cărbune. Aceste straturi succesive de umplutură sunt legate de părăsirea clădirii respective, când aceasta pierde funcționalitatea anterioară, și după demolarea zidurilor este umplută pivnița pentru nivelarea terenului. În profilul sudic sub bolta pivniței au rămas straturile originale din timpul construcției în felul următor: Primul strat imediat sub boltă avea o culoare cenușie cu fâșii de var și pigmenți de mortar cu grosimea de 0,5 m. Dedesubt a apărut un strat subțire de cenușă de culoare negricioasă de 0,04 m, urmat de un strat albicios cu var și mortar cu grosimea de 0,04–0,1 m. Următorul strat până la 1,95 m era de culoare cenușie închis–negricios cu pigmenți de mortar.

În BC2 am identificat fundația, respectiv pivnița unei construcții de cărămidă din sec. XVI–XVII. Colțul casei l-am identificat în profilul nordic din caseta BC1. În casetă am surprins cca. un sfert din fundația casei. Zidurile respectiv Z1, era orientat N-S și Z2 perpendicular pe Z1 era orientat E-V. Ambele ziduri aveau o grosime de cca. 0,90 m. Este prima casă premodernă din sec. XVI-XVII, pe care am reușit să o identificăm pe teritoriul cetății din Târgu Mureș. Deși aveam informații despre existența a două străzi și a multor case din cetate, până acum am surprins numai câteva fragmente de pavaie din sec. XVI-XVII, dar nu structuri arhitectonice. Asta se datorează și faptului că după ce armata austriacă a ocupat orașul și cetatea la începutul sec. XVIII, civilii au fost expulzați din cetate, iar casele acestora au fost demolate. În locul acestor case s-au construit clădirile de garnizoană și de comandament care s-au păstrat în stare bună și se pot vedea și astăzi.

Revenind la structura identificată în BC1, nu este foarte rar în rândul construcțiilor orașenești de sec. XVI–XVII. Pivnița a fost adâncită în pământ iar pe cele patru colțuri s-a construit câte un stâlp. Acești stâlpi erau legați cu arcade, sub arcade fiind reumplut cu pământ, pentru a face mai rezistent structura. Așa au creat o structură numită casa pe pilaștri. Desigur dimensiunea nu era foarte mare cca. 5 x 5 m putea să fie și de obicei în afară de pivniță avea parter și un etaj unde era amplasat dormitorul.

Deasupra arcadelor identificate s-a făcut un pervaz spre interiorul casei, lat de cca. 0,10 m pe care era amplasată podeaua de lemn a parterului. Intrarea în pivniță se făcea ori din afară construind o scară de acces sub una dintre cele patru arcade din pivniță ori din casă, prin tăierea unui orificiu patrulater în podeaua de lemn a parterului. Deocamdată nu știm care era soluția preferată, deoarece pe cele două laturi descoperite ale pivniței se văd straturile de construcție nederanjate. Dacă se intra de pe stradă în pivniță deci sub arcadă, probabil intrau prin partea nordică deoarece aceasta „privea” spre stradă și de multe ori intrările în pivnițe erau dinspre stradă ușurând cărarea mărfurilor. În 2006 planificăm să cercetăm latura nordică a pivniței.

După ce clădirea pierde rolul inițial, este demolată și pivnița este umplută pentru nivelarea terenului. După materialul descoperit din umplutura pivniței clădirea a fost demolată la sfârșitul sec. XVII, umplutura conținând și o monedă austriacă din 1697. Bazându-ne pe structura casei putem presupune cu mare probabilitate că edificiul a aparținut unui negustor sau meșteșugar bogat din oraș. Construcția unei case de cărămidă din sec. XVII, mai ales pe teritoriul cetății presupunea un venit considerabil.

Obiectele din fier sunt reprezentate de cuiele găsite în umplutura pivniței, folosite pentru structurile de lemn și acoperiș. Mărimea lor variază între 5 și 10 cm și au fost identificate în toate straturile de umplutură.

Materialul osteologic cuprinde oase de animale de la diferite specii după cum urmează: ovine, porcine, păsări.

Material ceramic

Ceramica descoperită în sectorul B se încadrează după cum urmează: material ceramic neolitic (cultura Criș), material ceramic din epoca bronzului, material ceramic roman, material ceramic sec. XV-XVI, material ceramic modern (sec. XVII-XVIII).

Zona mănăstirii Franciscane

Cercetarea fostei mănăstiri s-a început în 1999, descoperind și identificând treptat planimetria, extinderea mănăstirii, precum și rolul spațiilor descoperite. În 2004 am reușit să identificăm aripa nordică, mai precis deambulatoriul acestuia și o porțiune mică din aripă vestică. Bazat pe aceste rezultate în 2005 am deschis 4 casete acoperind o suprafață de cca. 110 m², la N de deambulatoriu, scopul fiind dezvelirea sistematică a aripii nordice. Necesitatea săpăturilor în această zonă era justificată și de construcția unui drum neavizat peste situl arheologic. Lucrările au fost oprite cu ajutorul Poliției Județene iar beneficiarul lucrărilor (primăria municipiului Târgu Mureș), a fost obligat să plătească cheltuielile cercetărilor arheologice.

Descriere stratigrafică:

C10. (5 x 5 m). Situat la 1 m N de C7/2004, lângă clădirea unei magazii moderne.

- primele straturi conform rezultatelor din anii precedenți, sunt formate de nivele de umpluturi din sec. XVIII-XX, peste care s-a depus un strat de pietriș cu ocazia construcției drumului. Stratul de pietriș recent avea o grosime de cca. 0,15 cm.

- al doilea nivel (2) era format de un nivel de umplutură din sec. XVII-XVIII, care în mod ciudat era chiar deasupra stratului de călcare din sec. XV-XVI. Stratul provine parțial din demolarea clădirilor mănăstirii conținând multe materiale de construcție, cărămidă, bucăți de mortar, piatră, bucăți de lemne putrezite și material ceramic. Materialul arheologic conținea ceramică și cahle din sec. XV, până în sec. XVIII, deci straturile erau răvășite de mai multe ori. Acest nivel de umplutură avea o grosime de cca. 0,25 m în acest nivel am descoperit trei gropi (fără semnificație) și negativul de zid a aripii nordice, care s-a suprapus cu profilul nordic a casetei. Negativul de zid (Z8) începea de la c. 1/A de unde am urmărit până la 1/E. În 1/E s-a ramificat continuându-se spre E și spre S. Deci aveam un al doilea negativ de zid orientat N - S (Z9), care s-a situat în c. 1/E - 5/E. Negativul se afla la adâncimea de 0,90 m față de nivelul medieval de călcare, adică stratul 3. Dintre gropile descoperite, numai G2 conținea material de consemnat, constând în mare parte din fragmente ceramice din sec. XVII. G2 avea o formă patrulateră și avea adâncimea de 0,80 m.

- stratul următor (3) era bine compactat, avea culoarea negricioasă și reprezenta nivelul de călcare a mănăstirii. Desigur peste acest nivel se afla o podea de lemn, deoarece nu am descoperit nici o urmă de luture a podelei. Stratul avea o grosime de cca. 0,60 m și partea inferioară era la o adâncime de cca. 1 m. Materialul arheologic era sărăcăcios, fiind compus din puține fragmente ceramice din sec. XII-XIII, respectiv XIV-XV.

- al patrulea strat (4) avea culoarea brun-marونیu, o compoziție mai lutoasă, grosimea de cca. 0,40 - 0,35 m conținea în număr redus material din epoca Hallstatt târziu (cultura Noua) și epoca bronzului.

- ultimul strat (5) avea o grosime de cca. 0,58 m fiind la adâncimea de -2,10 m față de nivelul actual de călcare. Stratul avea o culoare gălbuie și conținea un nivel de locuire neolitică care aparținea culturii Criș. Am identificat un „covor” format din ceramică aruncată, probabil au confecționat o cărare pentru vremea ploioasă și o vatră care aparținea aceleași culturi. Vatra era situat în c. 5/A-B, la adâncimea de 1,80 m.

- nivelul următor era solul viu.

C11. (6 x 5 m). Situat la 1 m E de C10 și la 1 m V de C12. Am urmărit negativul de zid (Z8) din C10, care s-a continuat în direcția E-V.

- primul strat era format dintr-o umplutură nisipoasă, groasă de cca. 0,40 - 0,50 m, care conținea moloz, cărămidă și pietre.

- al doilea nivel era surprins în profilul vestic și sudic sub forma unei lentile groase de mortar nisipos, având o grosime de 0,10-0,20 m. Sub acest moloz am identificat alte trei gropi de gunoi datând din sec. XVIII-XIX, dintre care unul era continuarea G2 din C10, pe lângă care se afla G4 și respectiv G5. În partea inferioară a G4 am găsit aproape o treime dintr-un vas de tip borcan din sec. XII-XIII, din păcate într-un context modern. G4 avea adâncimea de 1,45 m. Negativul de zid Z8 face parte din acest strat, dar se diferențiază prin cantitatea mare de moloz și mortar. Tot în acest nivel a apărut în c. 4-6/B-C o fundație de zid, care intra în profilul sudic. Între acest zid (Z10) și Z8 era o distanță de 2,40 m, Z10 fiind perpendicular pe Z8. După curățirea zidului și verificarea acestuia în profilul sudic am identificate că este o fundație de pilastru aflat în mijlocul unei săli. Z10 era orientat N-S, avea lungimea de 2,20 m și lățimea de 1,20 m. Sub fundația pilastrului am identificat o groapă de gunoi G7, care data din sec. XIII-XIV și conținea doar câteva fragmente ceramice.

- al treilea nivel era format dintr-o lentilă groasă de cărămidă, surprinsă în profilul sudic, fiind la o adâncime de cca. 0,40–1 m în funcție de umpluturile superioare. În colțul sud-estic a secțiunii am surprins o stratigrafie mai complexă, trei nivele succesive din care al doilea din mijloc era o cărare din cărămidă, Toate cele trei nivele erau din sec. XVIII și aveau o grosime de 0,38 m, 0,16 m și 0,22 m.

- sub nivelele enumerate mai sus se afla nivelul patru (4) care era bine compactat, avea culoarea negricioasă și reprezenta nivelul de călcare a mănăstirii. Stratul avea grosimea de 0,70 m și reprezenta un nivel de reper în secțiune fiind nivelată suprafața acestuia. Materialul provenit din acest strat era o cantitate mică de ceramică de sec. XIV-XV, ceramică arpadiană de sec. XII-XIII și foarte puțin material roman.

- nivelul cinci (5) avea culoarea brun-marونی, o compoziție mai lutoasă, avea grosimea de cca. 0,30 m, și conținea în număr redus fragmente ceramice din Hallstatt (Noua).

- nivelul șase (6) avea grosimea de cca. 0,35 m, având culoarea ocru-marونی și conținea material din epoca bronzului (cultura Wietenberg). În acest strat am identificat o groapă de gunoi G6, în profilul estic, care conținea fragmente de vase din cultura Wietenberg, două vase mai mici și fragmentele unui vas de provizie. G6 era la adâncimea de 1,90 m.

- ultimul strat avea o grosime de cca. 0,20 m fiind la adâncimea de 2,10 m față de nivelul actual de călcare. Stratul avea o culoare gălbuie și conținea câteva fragmente ceramice din cultura Criș.

C12. (5 x 5 m). Situat la 1 m E de C11. Având în vedere structurile descoperite în C10 și C11, care de fapt părea să fie o sală lungă, cu un pilastru de susținere a tavanului, amplasat în mijloc. În C12 pe lângă identificarea structurilor mănăstirii am surprins mai multe complexe care aparțineau orașului premodern din sec. XVI-XVII, deci după demolarea mănăstirii.

- primul strat era format dintr-o umplutură modernă din sec. XVIII-XIX, având grosimea de cca. 0,20 m pe partea vestică a casetei, dar se îngroșa treptat spre partea estică a casetei, având 0,95 m. Ridicarea de nivel se datora umpluturilor moderne.

- sub stratul modern de umplutură pe profilul vestic a apărut deja nivelul medieval de călcare, conform experienței din casetele C10 și C11, dar la o distanță de 0,60 m de profilul vestic, nivelul medieval a scăzut cu 0,30 m iar după încă 0,60 m de profilul vestic a scăzut cu încă 0,36 m, creând trepte în solul negricioasă care reprezenta nivelul de călcare. După curățirea nivelului medieval ne-am dat seama că aceste trepte nu a fost create în timpul funcționării mănăstirii, ci s-au format în sec. XVII, când s-a nivelat terenul, care nu era orizontal, s-au format mai multe găuri și gropi de gunoi din sec. XVII. Aceste succesiuni de umpluturi aveau o grosime de cca. 1 m pe partea estică a secțiunii și 0,10 m pe partea vestică a casetei. Din această umplutură se diferențiază groapa G10, care era lângă profilul sudic la o adâncime de 0,80, iar groapa la rândul său avea o adâncime de 0,40 m. Pe fundul acestei gropi am găsit o ceașcă aproape intactă, lipseau numai câteva fragmente din buză. După compoziția materialului găsit în groapă oala se datează la sfârșitul sec. XVII, începutul sec. XVIII. Ceașca este vopsită având o bază albă, pe care s-a făcut un decor cu linii de culoare maro și pete de culoare verde.

- groapa denumită G12 deși face parte din umpluturile moderne, se diferențiază de acestea. Groapa - peretele ei nordic fiind surprins în perimetrul nord-vestic al casetei, respectiv vestic - s-a suprapus peste profilul casetei. G12 avea dimensiuni impresionante, având lățimea de 2,40 m, lungimea 2,48 m și

adâncimea de 3,30 m față de nivelul de călcare actual. Adâncimea inițială a gropii era de 2 m. Groapa a tăiat zidul nordic a mănăstirii, având o stratigrafie interesantă. În groapă era o succesiune de straturi compacte galbene de lut, cca. 5, având grosimea de cca. 0,10–0,20 m, iar între acestea erau straturi de umplutură groase de cca. 0,20 m cca. 6. Aceste straturi conțineau un material ceramic bogat. Sub adâncimea de 2,20 m de la nivelul de călcare erau două straturi: cel superior având grosimea de 0,60 m, iar cel inferior grosimea de 0,70 m. Pereții gropii patrulateră erau lutuiți și bătuți. După modul de realizare al gropii și după nivelele succesive de umplere a acestuia este foarte probabil ca G12 să aparțină unui atelier de olărit din cetate și în această groapă depuneau lutul adus din altă parte. După ce au extras majoritatea lutului, groapa a fost reumplută din nou, dar la fiecare reumplere s-a ridicat nivelul gropii ajungând și gunoiul atelierului între straturile de lut. Groapa nu a mai fost curățată și pe la sfârșitul sec. XVII a fost abandonată și umplută definitiv. Materialul ceramic bogat a fost recuperat din groapă și urmează analiza și reîntregirea acestuia.

- negativul de zid a mănăstirii se deosebește de restul umpluturilor, dar aparține de umpluturile moderne. Negativul de zid aparține de Z8, continuând în direcția E-V. Primii doi metri și jumătate a negativului de zid lipsesc din cauza G12. Din c. 1/C aceasta se continuă, făcând două ramificații, una în c. 1/A-B în direcția nordică și una în c. 1/A spre direcția sudică. Zidul orientat N-S este perpendicular pe Z8, denumit Z11 și de fapt închide sala lungă identificată în C10 și C11. Z11 intră în profilul sudic, dimensiunea casetei nefiind destul de mare ca să surprindem legătura dintre Z11 și deambulatoriul (Z5) care mergea lângă sală. Z11 avea lățimea de 0,95 m. Spre N am descoperit o altă structură de zid, de această dată și zidul care a scăpat demolării. Încă nu ne putem explica rolul acestui zid (Z12), deoarece presupunem că Z8 este zidul cel mai nordic a mănăstirii. Lățimea acestuia este de 1,50 m, care comparat cu celelalte fundații este mai lat. Totuși este posibil să fi descoperit numai fundația unui contrafort care sprijinea zidul nordic și asta ar putea fi și explicația scăpării zidului de demolare. Z12 era construit din piatră prinsă cu mortar de var. Zidul s-a păstrat numai la nivelul de fundație având o înălțime de 0,60 m.

- sub nivelele de sec. XIV-XVIII a urmat stratul negricios medieval, având grosimea de cca. 0,80 m și conținea un număr redus de ceramică din sec. XII-XIII. Lângă negativul de zid Z11 în careul 4/B am identificat o groapă medievală patrulateră, G11. Groapa avea dimensiunile de 1,10 x 0,80 m și adâncimea de 0,60 m. G11 era umplută cu lut galben nisipos, iar după curățirea gropii pe fundul acesteia am găsit patru urme de stâlp în cele patru colțuri, fiecare având o lățime de cca. 0,08 m. Sub o lespede de piatră căzută în groapă am găsit o ceașcă, care după tipologie (forma buzei) și pastă se datează din a doua jumătate a sec. XV. Este cert că G11 funcționa o dată cu mănăstire și cu sala lungă, care este cel mai mare spațiu descoperit până acum din mănăstire și în mod sigur este fosta sală de mese sau refectoriul. G11 era în parte estică a refectoriului și o posibilă folosință a acestuia, era o mini cămară în care era o structură de lemn și în care erau păstrate mâncăruri care se consumau des, dar necesitau răcire. Probabil și în ceașca găsită au păstrat alimente. G11 a fost scoasă din folosință înaintea demolării mănăstirii, deoarece era umplută cu lut nisipos, deci s-a refăcut nivelul de călcare inițial.

- sub stratul medieval apare un strat maroniu, care conținea o cantitate redusă de ceramică și avea grosimea de cca. 0,60 m.

- ultimul strat lutos avea culoare gălbuie, conținea material ceramic din cultura Criș, avea grosimea de 0,20 m, sub care am identificat solul viu la o adâncime de 2,20 m față de nivelul modern de călcare.

C13. (5 x 6 m). Situat la 1 m V de C10. Prin C13 am dorit să identificăm linia zidului Z8, dar nu am reușit să surprindem întoarcerea acestuia spre biserică, deci nu am surprins încă în această porțiune aripa vestică a mănăstirii. În direcția vestică urmează să urmărim linia zidului Z8 în 2006. Totuși am identificat câteva structuri interesante.

- primul strat era reprezentat de pietrișul folosit la fundația drumului, aceasta având o grosime de cca. 0,10 m. Nivelele de umplutură se subțiau în funcție de cum ne apropiam de marginea vestică a terasei de râu.

- sub nivelul de pietriș (2) am identificat o umplutură groasă de cca. 0,30 m, (profilul estic) care conținea moloz, bucăți de cărămidă și fragmente ceramice din sec. XVIII-XIX. Sub nivelul de umplutură a urmat negativul de zid în latura nordică a secțiunii. În latura vestică a secțiunii stratul de umplutură s-a îngroșat, având cca. 0,75 m grosime. Umplutura avea rolul de a nivela scăderea stratului medieval.

- al treilea nivel (3) era bine compactat, avea culoarea negricioasă și reprezenta nivelul de călcare a mănăstirii. În acest strat era adâncit o groapă (G8) modernă de sec. XVII-XVIII, având adâncimea de cca. 0,50 m. Groapa avea formă patrulateră orientat E-V, avea lățimea de 1,10 m și lungimea de 1,80 m și era împletit cu scânduri. Probabil servea ca loc de depozitare.

Nivelul de călcare al mănăstirii menținea nivelul identificat în C10 și C11 numai până la mijlocul casei C13, de unde nivelul a scăzut cu 0,90 m. Scăderea nivelului se poate explica cu apropierea marginii terasei pe care se afla mănăstirea. Pe această porțiune mai adâncă am identificat un pavaj de piatră de râu, având grosimea de 0,20 m. Prin fragmentele ceramice identificate am stabilit că pavajul de piatră era funcțional în sec. XV-XVI, după care era treptat umplut, mai ales după demolarea mănăstirii. În partea vestică a casei, nivelul de călcare medieval era la o adâncime de 1,50 m față de profilul estic unde nivelul medieval este la o adâncime de cca. 0,30 m.

O altă surpriză era sub pavajul de piatră, unde la adâncimea de 1,20 m am identificat un nivel călcare compus din lut. Lutuirea avea o grosime de cca. 0,20 m. Suprafața lutuită se afla în partea vestică a casei în c. 1-5/D-F. La E de lutuire am surprins urmele maronii a unei bârne de lemn, care era orientată N-S și la capătul acesteia, în c. D/2 se afla o fundație din piatră, prinsă cu lut. De aici structura de lemn s-a continuat în direcția E-V. În podeaua de lut am găsit mai multe fragmente ceramice care se datează în a doua jumătate a sec. XIV.

- al patrulea nivel (4), avea grosimea de 0,80 m, culoarea brun-marونی și se afla sub stratul negricios medieval. Stratul conținea material ceramic din epoca bronzului (Wietenberg). În partea vestică a secțiunii stratul se subțiază având o grosime de cca. 0,30 m.

- al cincelea nivel avea grosimea de 0,10 m, avea culoarea de galben-marونی și conținea o cantitate neînsemnată de ceramică din cultura Criș. Sub acest strat la o adâncime de cca. 1,50 se află solul viu.

Toate construcțiile identificate aparțineau fostei mănăstiri franciscane. În ordine cronologică prima construcție descoperită era clădirea de lemn din C13. Urmele construcției identificate sub pavajul de piatră al mănăstirii de sec. XV, la adâncimea de 1,20 m. Am identificat un nivel călcare compus din lut, lutuirea avea o grosime de cca. 0,20 m. La E de lutuire am surprins urmele maronii ale unei bârne de lemn, care era orientată N-S și la capătul acesteia, în c. D/2 se afla o fundație din piatră, prinsă cu lut. De aici structura de lemn s-a continuat în direcția E-V. Foarte probabil, fundația de piatră era colțul unei clădiri de lemn, care aparținea de mănăstirea de sec. XIV și funcționa înainte de construcția claustrului de la sfârșitul sec. XIV. În podeaua de lut am găsit mai multe fragmente ceramice care se datează în a doua jumătate a sec. XIV.

În toate cele patru case deschise în campania 2005 am descoperit urme de construcții, provenind de la mănăstirea de sec. XV. Primul zid identificat a fost în C10, deschis la N de C6, unde în 2004 am identificat deambulatoriul mănăstirii. Scopul nostru a fost identificarea planimetriei aripii nordice. În partea nordică a C10 am descoperit zidul Z8, orientat E-V, care în capătul vestic a C10 are o ramificație spre S (Z9). În C10 am identificat numai un colț a unui încăperi: pentru clarificarea acestui spațiu am deschis C11, în care am surprins continuarea a Z8, însă fără alte ramificații, deci spațiul descoperit avea deja lungimea de 10 m. Însă în partea sud-estică a C11 am descoperit o fundație de pilastru Z10. Continuând cercetările în C12 am identificat zidul estic al acestei săli, și a reieșit că pilastrul este în mijlocul sălii, care avea lungimea de 14 m și lățimea de 7 m. Pilastrul susținea două arcade pe care erau așezate grinzele tavanului. După mărime, acesta este cel mai mare spațiu din fosta mănăstire descoperit până acum și, foarte probabil, este Refectoriul mănăstirii sau sala de mese.

Din elevațiile și fundațiile zidurilor nu s-a păstrat nimic, excepție făcând pilastrul (Z10) și contrafortul din latura nord-estică a refectoriului (Z12). Deocamdată nu știm dacă peste refectoriul era construit la un alt nivel, dar după grosimea fundațiilor presupunem că, mănăstirea avea un etaj peste parter în cea mai mare parte.

Material arheologic: obiectele din fier erau exclusiv cuie folosite la structurile de lemn, respectiv, acoperiș, schelă sau pereții caselor din lemn. Mărimea lor variază de la 5 cm la 20 cm și apar în toate starturile de la sec. XIV până în sec. XVIII.

Materialul Osteologic provine din complexe preistorice, medievale, respectiv moderne.

Materialul osteologic preistoric este compus din oase de animale (urmează să fie identificat), precum și câteva unelte preparate din os. Uneltele făcute din os sunt exclusiv ace.

Materialul osteologic medieval este compus atât din oase de animale și provin de la diferite animale după cum urmează: ovine, porcine, bovine, pește. Prelucrarea acestora se va efectua în vara anului 2006.

Materialul Osteologic modern este compus exclusiv din oase de animale, majoritatea fiind de la porcine, ovine, bovine și păsări. Materialul urmează să fie prelucrat.

Materialul ceramic (materialul ceramic este în curs de prelucrare) descoperit în cetate cronologic se încadrează după cum urmează: ceramică neolitică, cultura Criș, ceramică eneolitică, cultura Coțofeni, ceramică epoca bronzului, cultura Gava, ceramică romană, sec. III (fără complex arheologic), ceramică gotică, sec. IV (fără complex arheologic), ceramică arpadiană, sec. XII-XIII, ceramică medievală, sec. XIV-XV, ceramică modernă, sec. XVI-XVII. [Soós Zoltán]

Informații suplimentare online

[Raportul 3529 din cronica.cimec.ro](http://raportul3529.din.cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://localizare.pe.harta.foolosind.Mapserver.Cimec.ro)
